

Revistes de les comarques: la recerca i la divulgació de la nostra història

La Història local és aquella que ens permet recuperar i entendre el nostre passat a partir de l'àmbit geogràfic proper i alhora entrar a formar part de la història global.

Els estudis d'història local van prendre embranzida a Catalunya a inicis dels anys vuitanta del segle XX, a partir dels nous corrents per a l'estudi de la història que s'havien anat desenvolupant a tota Europa. Aquest interès creixent per la història pròxima va fer que els historiadors, amb una bona formació acadèmica, i generalment sense ànim de lucre, s'agrupessin en centres d'estudis locals i comarcals, a la vegada que les institucions ja existents seguien amb la seva tasca.

Per la manca de recursos econòmics moltes vegades les recerques històriques quedaven pendents de difusió. Les administracions catalanes, conscients d'aquestes dificultats però més encara de la vàlua del patrimoni cultural que calia preservar i difondre, van procurar donar suport a les investigacions. La creació de la Coordinadora dels Centres d'Estudis de Parla Catalana i de l'Institut Ramon Muntaner van aixoplugar bona part dels centres i els van proporcionar eines per permetre la seva interrelació i per donar-se a conèixer. Els mitjans utilitzats per a la difusió dels estudis són múltiples, tanmateix la revista destaca, tradicionalment, perquè permet una difusió més immediata en l'àmbit acadèmic.

Les revistes d'història local ocupen un lloc important entre les col·leccions que es reben a la Biblioteca de Catalunya. Tracten multiplicitat de temes i es presenten en molt diverses formes. Amb tot, podem observar que hi ha un gruix d'acadèmiques, tant d'àmbit comarcal com d'àmbit local, i també n'hi ha que són de divulgació, les quals contenen algunes recerques d'història embrionàries. La majoria manté la publicació en paper i la publicació digital, la qual es pot trobar sobretot al portal RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert, <https://raco.cat/raco>) impulsat pel CSUC (Consorti de Serveis Universitaris de Catalunya) i la Biblioteca de Catalunya. La participació en el citat portal és una mostra de la col·laboració entre els centres d'estudis i les universitats catalanes.

Aquesta exposició aplega una selecció dels darrers números rebuts al fons d'història local i comarcal de la Biblioteca de Catalunya. En un primer bloc s'han escollit les revistes d'estudis comarcals, que es presenten agrupades en vuit àmbits territorials; en un segon bloc s'exposen algunes d'estudis locals i finalment, pel seu interès i atractiu, el tercer bloc conté revistes de divulgació amb continguts d'història local i comarcal. Una mostra de revistes vives que, anys a venir, es podran consultar a la Biblioteca de Catalunya com a font de la història futura.

Maria del Tura Molas, Esther Miguel, Pepa Bagaria
Hemeroteca

1. Comarques gironines

Hi són representades les comarques de: Alt Empordà, Baix Empordà, Garrotxa, Gironès, Pla de l'Estany, La Selva i Ripollès. Els títols són escrits en català des del 1977 fins l'actualitat. Molts d'ells, amb la democràcia, es van catalanitzar, en aquests casos els estudis es remunten als anys quaranta del segle XX.

Per la quantitat de pàgines que contenen i la seva periodicitat, la línia entre la revista i la monografia es desdibuixa una mica, com és el cas dels *Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles*, que bibliogràficament ha evolucionat cap a la col·lecció de monografies.

2. Comarques centrals, Metropolità de Barcelona i Penedès

Hi descobrim les revistes de les comarques de: Solsonès, Berguedà, Osona, Bages, Moianès, Anoia, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme, Baix Llobregat, Garraf, Anoia, Alt Penedès i Baix Penedès. La revista *Del Penedès* s'ocupa d'aquestes quatre darreres comarques. El títol més antic és de 1949 i el més recent de 2001. El procés de catalanització dels textos es va aconseguir amb l'esdeveniment de la democràcia. La revista *Arraona* ha fet un canvi respecte a l'edició en paper i a partir del número 33 de 2012 se segueix publicant en línia i la impressió es fa a demanda.

3. Camp de Tarragona i Terres de l'Ebre

Les revistes estudien les comarques de la Conca de Barberà, l'Alt Camp, el Tarragonès, el Priorat, la Ribera d'Ebre, la Terra Alta, el Baix Ebre i el Montsià. La primera revista és del 1978 i la darrera iniciada és del 2016. *La Resclosa* travessa distintes comarques, resseguint el riu Gaià. S'hi pot veure el número 36 de 2018 de *l'Aplec de treballs* que celebra els quaranta anys de la fundació del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà i la *Miscel·lània del CERE*, Centre d'estudis de la Ribera d'Ebre que compleix els 30 anys de publicació.

4. Alt Pirineu i Aran

Els títols abasten: Alta Ribagorça, Alt Urgell, Cerdanya, Pallars Jussà, Pallars Sobirà, Vall d'Aran, Garrigues, Noguera, Segarra, Segrià, Pla d'Urgell i Urgell.

La primera revista va néixer el 1978 i la darrera el 2014. *Urgellia*, impulsada pel Bisbat d'Urgell, estudia un ampli territori que compren Aran, Alt Urgell, Noguera, Urgell, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Cerdanya i Andorra. A alguns articles de les revistes de l'exposició, com *Urgellia*, es troben referències als fons de la Biblioteca de Catalunya que han servit per elaborar els estudis. Les Garrigues estan representades amb una publicació anual, resultat de la Trobada d'estudiosos de les Garrigues, un cas d'una seriadada de monografies.

Existeixen dues revistes del Grup de Recerca de la Cerdanya que no es publiquen en paper, sinó només en format digital, que són *Querol* i *Ker*.

5. Revistes d'història local, una mostra

De les nombroses revistes d'història local, enteses com les que el seu camp de recerca es circumscriu al seu municipi, se'n presenta una petita mostra. Reuneixen les mateixes característiques de rigor que les d'àmbit comarcal. En aquest cas s'ha tingut en compte que la comarca del Barcelonès no hi era representada i s'hi mostren les dedicades a Sant Just Desvern i a l'Hospitalet de Llobregat. Així mateix es pot veure la veterana *Revista d'Igualada* del 1929, entre les més antigues i la nascuda aquest 2021 *Sota les pedres* de la Segarra.